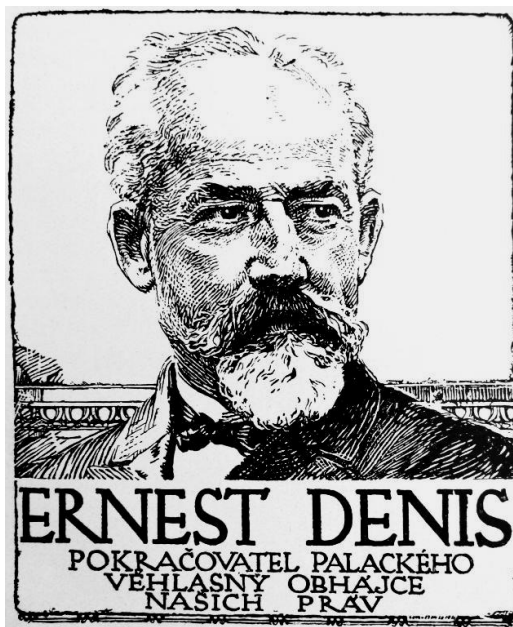

Ernest Denis (1849–1921)

Metodický list úroveň B

Zdroj: VANČURA, J. *Arnošt Denis*. Praha: Zlatoroh, 1924, s. 153.

I. „Všechno zlé je pro něco dobré“ aneb Francouzi hledají nové spojence po roce 1871

Mladý student historie Ernest Denis právě dokončoval svá studia na vysoké škole v Paříži, když roku 1870 vypukla prusko-francouzská válka. Denis se do konfliktu zapojil jako voják dobrovolník v 7. praporu myslivců, vida první neúspěchy francouzské armády. Drtivou porážkou u Sedanu (září 1870) byla rozmetána francouzská armáda. Kraje Alsasko a Lotrinsko byly Francii odňaty a násilně připojeny k nově vzniklému Německému císařství (1871). Denis, stejně tak jako jeho francouzští vrstevníci, byli touto válkou hluboce poznamenáni a toužili po odvetě. Poválečná francouzská republika doslova otevřela „okna do Evropy“, tj. od Francie na východ. Prvořadým francouzským cílem bylo navázat spolupráci s národy, které by jí mohly pomoci znovu získat odňatá území.

DOK 1: Francouzský zájem o střední Evropu¹

Bylo to po oné nešťastné válce, která přece Francii v mnohém prospěla. Francouzové poznali, jaká to byla chyba, že byli až příliš Francouzi, že se o ostatní svět dostatečně nestarali – zvláště ten, který leží od nich na východ, hned Německem začínaje. (...) Vláda sama posílala mladé učence do Němec. Denis šel ještě dále a zvolil si Čechy.

Zdroj: GOLL, J. Arnošt Denis. Praha: Bursík a Kohout, 1904, s. 4.

DOK 2: Slepá mapa Evropy

Zdroj: <http://www.zsfrymburk.cz>. [15. 10. 2014].

- *Doplň do textu chybějící slova. Jako zdroj informací použij úvodní text ke kapitole:*
V roce ..... vypukla tzv. prusko-francouzská válka, ve které se střetly dva státy: ..... a budoucí ..... . Prusko zasadilo Francii tvrdou porážku; v roce 1871 získalo pro budoucí sjednocené Německo jako válečnou kořist francouzské regiony ..... a ..... .
- *S pomocí historického atlasu vyznač tyto regiony na slepé mapě DOK 2.*
- *Co autor Francouzům vytýká? Jací byli? Jak se jejich pozice změnila po této válce?*
- *Vysvětli svými slovy, jak se v textu odráží přísloví: „všechno zlé je pro něco dobré“.*

¹ Autorem úryvku je Jaroslav Goll, přední český historik druhé poloviny 19. století a zakladatel moderní pozitivistické historické vědy.

II. Studia v Praze

Co přivedlo mladého francouzského historika do Prahy? Především to byl Denisův vlastenecký smysl pro „povinnost“, tj. příprava odplaty za Alsasko-Lotrinsko. Svůj úkol totiž spatřoval v poznání slovanských národů, aby s nimi mohla Francie navázat spolupráci namířenou proti Německu. Denis se vydal v letech 1872–75 na stipendijní pobyt do Prahy, aby se naučil v první řadě německy a posléze česky. V té době byly totiž české země součástí Rakouska-Uherska (R-U), kde byla úředním jazykem němčina.

DOK 3: Z Denisovy žádosti o stipendium na cestu do Čech

*Budu moci studovat současný **stav Čech** a pokusit se uvést ve známost tyto národy na severu Rakouska, jež jsou nejinteligentnějšími, nejosvícenějšími a nejenergičtějšími z národů, jež **obývají východní Evropu**.*

Zdroj: Archives Nationales de la France, fond Ernest Denis F 1725754.

- *Které národy má Denis na mysli pod označením „na severu od Rakouska“? Cituj z dokumentu.*
- *Jak tyto národy Denis charakterizuje?*
- *Je v tomto případě vhodně použít zeměpisný pojem „východní Evropa“?*

DOK 4: Denisovy argumenty pro přidělení stipendia na studia do Prahy

Považoval za důležité, že se za svého pobytu naučí dobře německy, aniž by pobýval přímo v Německu. Na univerzitě chtěl poznat nové metody výuky zeměpisu a německé vysoké školství. Jak však zdůrazňoval, Praha je rovněž české město a spolu s Moskvou patří k hlavním městům slovanským. Hodlal se také naučit češtině a poznat historii českého národa.

Zdroj: CHROBÁK, T. – OLŠÁKOVÁ, D. *Ernest Denis – život a doba*. Praha: Eva, Milan Nevole, 2004, s. 15–16.

- *Jak Denis zdůvodňoval důležitost svého studijního pobytu v Praze? Vypiš jeho argumenty v pořadí tak, jak následují v textu.*
  - 1.
  - 2.
  - 3.

- *Jak je možné, že se ve své době mohl naučit v Praze německy? Viz text ke kapitole II.*

DOK 5: Vrchlického vzpomínka na doučování Denise češtině (časopis Máj, 1909)

Brzy se ukázalo, že dvě hodiny týdně je málo. Denis (...) byl muž železné píce a úžasné vytrvalosti. Přidávalo se tak dlouho, až jsem k němu docházel každého dne. Vyučovací plán byl tento: Denis „Národní listy“² přečtl nahlas od úvodního článku až do poslední lokálky³. Současně se, co bylo přečteno, překládalo do frančtiny. Pak přišly na řadu Palackého dějiny, z nichž se předčítala a překládala jedna kapitola. Na konec přišla na řadu literatura – čtly a překládaly se romány, novely a básně. (...) Já býval u Denise ne jednu, ale několik hodin. O osmé jsem přicházel, po dvanácté jsem svého milého žáka opouštěl.

Zdroj: VANČURA, J. Arnošt Denis. Praha: Zlatoroh, 1924, s. 34–35.

- *Jak vypadal vyučovací plán češtiny u Denise? S jakými texty se pracovalo a jaké dovednosti Denis především rozvíjel? K úplnému zvládnutí jazyka je však zapotřebí ještě jedna dovednost, o které Vrchlického svědectví mlčí. Jaká to je v triádě: čtení – mluvený projev – psaní?*
- *Z textu zjisti, kolik hodin denně a týdně se Denis češtině věnoval ve své nejintenzivnější přípravě.*
- *Proč myslíš, že se z původních dvou hodin týdně stalo nakonec několik hodin denně intenzivního studia? Z textu zjisti, jaké měl Denis vlastnosti a jak k učení přistupoval.*

III. České dějiny „z pera francouzského historika“

Svůj původní záměr, nashromáždit podklady pro svou doktorskou práci o Janu Husovi, Denis podstatně rozšířil. Nesporně ho k tomu vedly osobní kontakt a sympatie k českým politikům, literátům a historikům jako například F. L. Riegerovi, J. Vrchlickému, F. Palackému, K. Jirečkovi, S. Pinkasovi a dalším. Kuriózně se tímto způsobem stal, Denis cizinec, pokračovatelem Palackého dějin českého národa, které dovedl až na práh 20. století.

² *Národní listy* byl česky psaný deník vyjadřující názory domácích liberálů. Jeho zakladatelem byl Julius Grégr, v redakci se vystřídali Jan Neruda, Karel Sladkovský, Karel Čapek, Jakub Arbes, aj. Noviny vycházely v letech 1861–1941.

³ „Lokálkou“ rozuměj článek či zprávu lokálního charakteru, tj. o dění na méně významných místech v Čechách.

DOK 7: Denisův dopis Ladislavu Pinkasovi, tj, synovi Denisova dobrého přítele Soběslava Pinkase; 1901

Neměl jsem nikdy přítele tak věrného a tak oddaného, jakým mi byl váš otec, a není na světě srdce upřímnějšího a povahy šlechetnější a přímější, proto láska, kterou jsem k němu přilnul, byla by bezměrná a trvalá. Jeho nemoc působí mi opravdu krutý bol.

Zdroj: VANČURA, J. Ibidem, s. 157–158.

- *Vyhledej v medailonu informace o Soběslavu Pinkasovi. Proč byl pro Denise tak důležitý?*
- *Jak Denis charakterizuje Soběslava Pinkase v ukázce dokumentu a z jakých citů se vyznává?*

Denis si dobře uvědomoval nedostatky svého historického bádání o českých zemích, které těžilo především z již napsané literatury, aniž by vyhledávalo nové prameny. Přesto byl jeho podnik obdivuhodný, a to především svým rozsahem od husitství až po rok 1900, vyprávěcím stylem a vynikajícími psychologickými medailony osobností. Vždyť v Čechách se nenašel v jeho době žádný historik, který by byl schopen pokračovat v Palackého syntéze národních dějin.

DOK 8: Z Denisova děkovného dopisu Pražanům, 1907

Znám lépe než kdokoli jiný nedokonalosti a mezery své práce. Přijdou jiní po mně, kdož ji opraví a doplní. Myslím však, že mohu říci, že nikdo nepřistoupí ke studiím těmto s upřímnější láskou k vaší vznešené zemi a vašemu obdivuhodnému městu.

Zdroj: VANČURA, J. Ibidem, s. 181.

- *Jak se Denis staví k nedostatkům své historické práce? Lpí na neměnnosti původního textu? Co navrhuje?*
  - *Z jakých svých citů se vyznává v souvislosti se svým bádáním o českých zemích? Co to vypovídá o jeho vztahu (Francouze) k českým zemím?*
-

IV. Denisova obhajoba Československa za „Velké války“

Vstupem Francie do války proti Německu v roce 1914 nabraly Denisovy francouzsko-české aktivity na intenzitě a zcela se konkretizovaly. Roku 1915 založil ve spolupráci s T. G. Masarykem, E. Benešem a také francouzskými intelektuály časopis La Nation Tchèque (Český národ). Obhajoval v něm nárok Čechů a dalších slovanských národů na samostatnost. S těmito národy pak měla Francie, odolávat společnému nepříteli: válečnému Německu a R-U. Denis se tímto způsobem, stejně jako Masaryk a Beneš, pokoušel přesvědčit francouzské politiky a širokou francouzskou veřejnost o nutnosti rozbití Rakouska-Uherska.

DOK 9: „Vzkříšený Čech“ – článek otisknutý 3. října 1914 v Paříži

Odbila hodina národního osvobození. Slované rakouští ruší dnes smlouvu učiněnou s Habsburky. Slováci, Moravané, Slezané, Čechové! Nový život počíná pro potlačované. Znovu nastal den slávy pro potomky bojovníků Žižkových. Osvobozené Čechy sdruží kolem sebe všechny své syny, rozptýlené od svahů Tater ke Krušným horám. Zaujmou opět své místo mezi svobodnými národy, najdou opět svou úlohu, která jim ustanovuje, aby byly článkem, spojujícím vzdělanost Evropy západní a východní, stanou se opět apoštoly onoho evangelia svobody, spravedlnosti a lidskosti.

Zdroj: DENIS, E. Vzkříšený Čech. In: *Nazdar* (list české kolonie v Paříži). 1/1914.

- *V kterém časopise které komunity vyšel Denisův článek „Vzkříšený Čech“? V které době (měsíc a rok) byl článek otištěn a na jakou světovou událost bezprostředně reaguje?*
- *Jaké čtyři historické národy Denis oslovuje? Vyznač je na barevné mapce DOK 10. Na jakou historickou osobnost se odvolává, když zmiňuje tyto „potomky bojovníků“ a proč?*
- *S kým mají Češi skoncovat, od koho se osvobodit?*
- *Jaká je úloha Čechů v boji za osvobození? Co se myslí označením „všecky své syny“ a na jakém zeměpisném prostoru?*
- *Jakou úlohu mají v Evropě znovu zaujmout „osvobozené Čechy“?*
- *Řekni svými slovy jazykem dneška, co znamená „stanou se opět apoštoly onoho evangelia svobody, spravedlnosti a lidskosti“.*

DOK 10: Slovanské národy na území Rakouska-Uherska

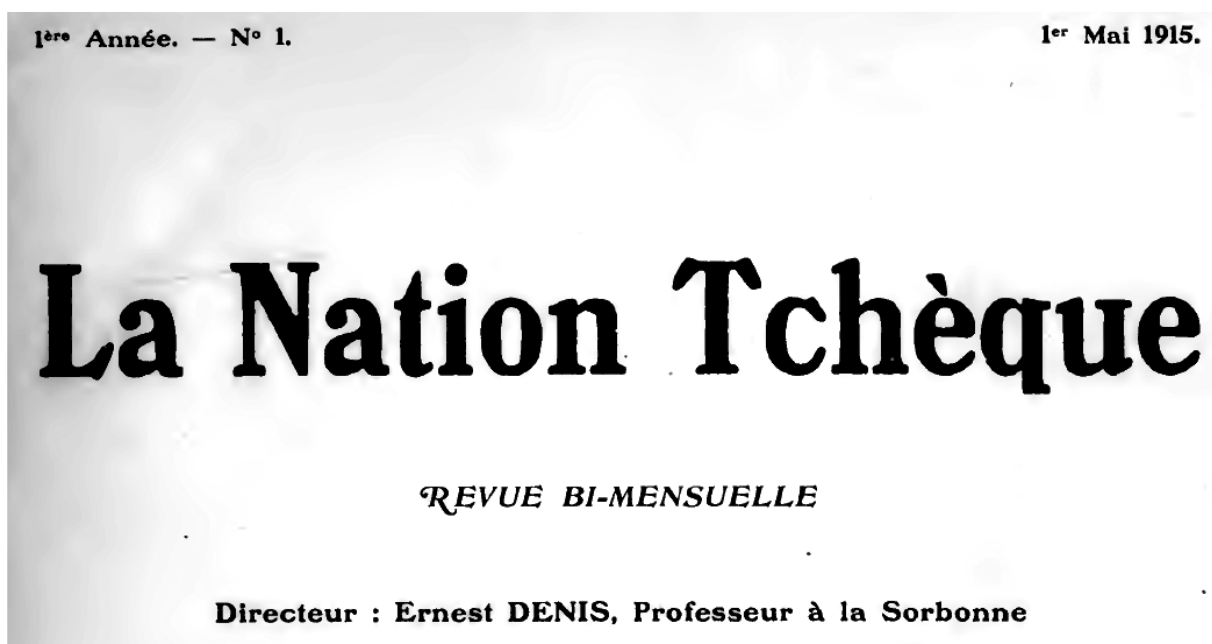
Zdroj: DENIS, E. Náš program. In: *La Nation Tchèque*. 1/1915, s. 8.

Zdroj: Mapa současných slovanských zemí a slovanského etnika. Na webu: http://cs.wikipedia.org/wiki/Slovan%C3%A9#mediaviewer/File:Slovanske_jazyky_cz.png. [15. 10. 2014].

- Na Denisově černobílé mapě Rakouska-Uherska vyznač barevně území, kde se hovořilo česky, slovensky a polsky. Jak této skupině slovanských jazyků říkáme: západní, jižní či východní?
- Vrať se k DOK 9 „Vzkříšený Čech“, ve kterém Denis píše, že „osvobozené Čechy sdruží své syny od Tater až ke Krušným horám“. Zakresli tento prostor do mapy a napiš, které dva novodobé státy se nyní v tomto prostoru nacházejí.
- Kterými dalšími slovanskými jazyky se mluvilo v tehdejší R-U v Denisově době?
- Přemýšlej, co nebo kdo byl společným jmenovatelem všem rakousko-uherským národům. Je jasné, že jazyk ani kulturní zvyklosti to nebyly. Vysvětli, proč se užívalo pro R-U označení „žalář národů“. Kdo myslíš, že byl oním žalářníkem, tj. vězňem?

DOK 11: Francouzský čtrnáctideník: Český národ (La Nation Tchèque)

Zdroj: Denis, E. (red.). *La Nation Tchèque* (čtrnáctideník). Paris: rue Boissonade, 1915–1917.

- Uveď, kdy vyšlo první číslo časopisu. Kdo byl jeho direktorem, resp. redaktorem?

DOK 12: Cíle a úkoly časopisu Český národ

Tento program je jednoduchý (...): Samostatnost Čech. Svolil jsem, že budu jejich [českých politiků a spisovatelů] tlumočnickem [francouzským i spojeneckým politikům], protože jsem přesvědčen, že tím posloužím také věci Francie. (...) Samostatnost Čech je pro nás prvotřídní důležitostí a je jednou z podmínek naší bezpečnosti a jednou ze záruk našeho vlivu. (...) Jižní Slované a Čechové pomohou nám (...) zkrotit Hohenzolerny [Němce] a maďarské zemany, kteří se stali vlečkonoši Viléma II.

Zdroj: DENIS, E. Náš program. In: *La Nation Tchèque*. 1/1915, s. 3.

- *O jaký program usiluje Denis ve své revue Český národ (La Nation Tchèque)?*
- *Čí názory má také časopis prostřednictvím Denise tlumočit?*
- *Zkus se podívat na otázku českého národa pohledem Francouze E. Denise. Proč chce Čechům pomáhat? Komu tím také pomůže?*
- *K čemu mají Francii posloužit jižní Slované a Češi? Tito a Francouzi měli tedy podle Denise společné protivníky ve válce. Jaké?*

DOK 13: Francouzský čtrnáctideník: Český národ od roku 1917

Zdroj: Beneš, E. (red.). *La Nation Tchèque* (čtrnáctideník). Paris: 18 rue Bonaparte, 1915–1917.

- *Doplň:*
V červnu 1917 převzal po E. Denisovi redakci časopisu *Český národ* ..... Bylo to proto, aby časopis dokázal nově pružně reagovat na aktuální potřeby česko-slovenského odboje. Jméno redaktora je však známé z pozdějších let, kdy v Československu vykonával funkci ministra zahraničí a po Masarykovi se stal prezidentem.
- *Uved' adresu, kam přesídlila redakce časopisu (náповěda: viz zdroj obrazového dokumentu). Na internetu vyhledej, čím byl a je významný dům č. p. 18 na této adrese.*

V. Poválečná gloriola a úspěchy

V listopadu 1918 bylo v Evropě dobojováno. Tradiční monarchie pruská, rakousko-uherská, ruská i osmanská přestaly existovat a na jejich troskách vznikly nové státy, většinou republiky. Denisův „Národní program“ stejně jako úsilí českých a slovenských politiků kolem T. G. Masaryka se staly skutečností. Francouzský dějepisec vykonal v říjnu 1920 cestu do Československa, kde byl v Praze přijat způsobem hodným návštěvy státnické delegace. Československý národ oslavoval Denise jako svého národního historika. Sám Denis se zasloužil o založení Ústavu slovanských studií v Paříži (1919). S finančním příspěvím čs. vlády vznikla na Pařížské Sorbonně katedra Ernesta Denise (1921, dnešní Centrum slovanských studií) zabývající se soudobými dějinami slovanských národů, v Praze vznikl Institut Ernesta Denise (1920, dnešní Francouzský institut).

DOK 14: Institut slovanských studií v Paříži

Zdroj: Institut d'études slaves a památná deska. Osobní fotografie Jana Lorence, 2. 9. 2014.

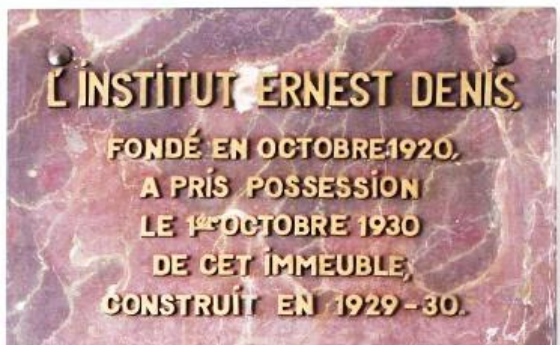
DOK 15: Katedra E. Denise, resp. soudobých slovanských dějin v Paříži

Povolili [čs. poslanci] jeden milion franků k trvalému uctění památky Denisovy a k podpoře vědeckých styků s Francií, na založení stálé stolice pro dějiny Slovanů a jejich vzdělanosti při univerzitě pařížské, výslovně označené jako stolice A. Denise (Chaire E. Denis), na koupi domu č. 9 rue Michelet v Paříži pro účely tohoto ústavu.

Zdroj: VANČURA, J. Arnošt Denis. Praha: Zlatoroh, 1924, s. 281.

- *V dokumentu vyhledej, pro jaký účel uvolnili čs. poslanci částku jednoho milionu franků.*
- *Jak se jmenovala nově založená „stálá stolice“, resp. katedra či ústav při pařížské univerzitě?*
- *Na jaké adrese institut vznikl a dodnes sídlí? Na internetové mapě vyhledej, v které části Paříže se budova nachází; zda je to v centru či na okraji, v blízkosti známé kulturní památky.*

DOK 16: Francouzský intitut v Praze

Institut Ernesta Denise, založen v říjnu 1920 přesídlil do této budovy roku 1930, kdy byla dostavěna. Ředitelem se stal Louis Eisenmann.

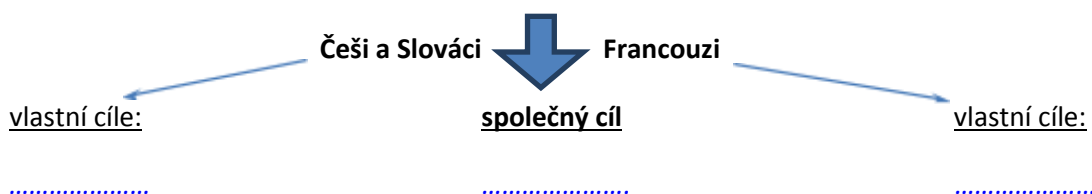
Zdroj: Pamětní deska na budově Francouzského institutu.
Dostupné na webu: <http://www.ifp.cz/local/cache-vignettes>.

[15. 10. 2014].

- *Při jaké příležitosti vznikl Francouzský institut v Praze (rok, měsíc, návštěva koho)? Po jaké osobnosti byl pojmenován? Viz úvodní text k páté kapitole.*

- Denis se svému příteli Ladislavu Pinkasovi roku 1919 svěřuje:
„Konec konců sen, který jsem snil po celý svůj život, se uskutečnil, dobyli jsme opět Alsaska, zvítězili jsme nad Německem.“⁴ *Zamysli se a podívej se na čs.-francouzské přátelství nejprve z pohledu Francie (tj. E. Denise) a následně z pohledu Čechů a Slováků žijících v té době v „žaláři národů“ Rakouska-Uherska. Jaký společný cíl mělo toto oboustranné přátelství a jaké byly dílčí cíle národa francouzského a národa našeho? Doplň schéma:*

DOK 18: Z dopisu Masarykovi o „svém osudu“ (1920)

*Kdyby se však mé doufání neuskutečnilo [na návrat do Prahy], přece bych neměl práva stěžovat si na svůj osud. Ústavy jako jsou Francouzský institut v Praze a Ústav slovanských studií v Paříži zabezpečují již nyní pravidelný vývoj vědeckých styků mezi Francií a Československem. **Jest nyní úkolem mladších pokolení, aby převzaly dílo naše, aby se doplnily a opravily, kde třeba. Tak jako tomu bylo ve středověku, spojí se nyní university pařížská a pražská ve společném úsilí (...)** myšlenky a pokroku.*

Zdroj: VANČURA, J. Arnošt Denis. Praha: Zlatoroh, 1924, s. 280.

- *Jaký úkol dává Denis budoucím generacím?*
- *Které dvě univerzity se mají spojit ve svých myšlenkách? Co má být jejich společným programem?*

Ernest Denis (1849–1921)

© Spolek ČŠBH. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014.

⁴ VANČURA, J. Arnošt Denis. Praha: Zlatoroh, 1924, s. 274.